

แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย*
Guidelines for Educational Institution Curriculum Management
for Small Schools in Wiang Chai District, Chiang Rai Province

มงคล แก้วตา^{1*} สูดพร ปัญญาพฤษ² และ ไพโรภ รัตนชูวงศ์³
Mongkhon Kaeota^{1*} Sudapon Panyaprouks² and Pairop Rattanachuwong³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: 668914049@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการ PDSSA 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการ PDSSA ผลการศึกษา ดังนี้ 1) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) จากการพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ละขั้นตอนพบว่า 1. สถานศึกษาดำเนินการศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชนในการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา อย่างไรบ้าง 2. สถานศึกษาดำเนินการด้านการจัดสรรสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างไรบ้าง 3. สถานศึกษาประสานเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชน เพื่อช่วยสนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง 4. สถานศึกษาดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง 5. สถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้สอน และชุมชน ร่วมกันอย่างไรบ้าง 3) ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า 1. การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ควรเพิ่มความสอดคล้องในส่วนของนโยบายและจุดเน้น เพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือ ผู้เรียน 2) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ควรเพิ่มเนื้อหาด้านสื่อเทคโนโลยี ด้านการจัดทำสื่อการสอน 3) การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา ควรเพิ่มการประสานเครือข่ายและมีการถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ 4) การ

* Received: 18 February 2025, Revised: 18 March 2025, Accepted: 24 March 2025

นิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ควรกำหนดเครื่องมือการนิเทศที่ชัดเจน และ 5) การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นชอบตามร่างแนวทาง

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา; กระบวนการบริหารจัดการ PDSSA; โรงเรียนขนาดเล็ก

ABSTRACT

This study aims to 1) examine the management of school curriculum administration, 2) investigate best practices in curriculum administration using the PDSSA management process, and 3) develop guidelines for curriculum management in small schools in Wiang Chai District, Chiang Rai Province, based on the PDSSA management process. The findings are as follows 1) The overall level of school curriculum administration was found to be high. 2) Analyzing the aspects with the lowest average scores in each step, the study identified key areas for improvement 1. How schools assess community needs in planning curriculum implementation. 2. The adequacy, timeliness, and relevance of teaching materials, resources, and documents provided to meet students' needs. 3. The extent of collaboration between schools and external organizations, agencies, and communities in enhancing students' learning experiences. 4. The process of monitoring curriculum implementation. 5. The evaluation of curriculum quality through collaboration with external experts, teachers, and the community. 3) The development of curriculum management guidelines yielded the following recommendations 1. Curriculum planning should align more closely with policies and key focuses, emphasizing students as the primary target group. 2. The curriculum implementation should integrate more technological resources and teaching media. 3. Support for curriculum utilization should include stronger network collaboration and lessons learned from successful schools. 4. The supervision and monitoring of curriculum implementation should involve well-defined supervision tools. 5. Curriculum evaluation should be conducted with expert approval following the proposed guidelines. These findings provide a framework for improving curriculum management in small schools, ensuring more effective implementation and better learning outcomes for students.

Keywords: Curriculum management; PDSSA management; Process small schools

บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุค “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ซึ่งเป็นยุคสารสนเทศและการแข่งขันที่ส่งผลต่อชีวิตทุกด้าน นับเป็นความท้าทายของการศึกษาไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงให้ความสำคัญกับสิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐต้องจัดการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา เพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มุ่ง

กระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เพื่อให้ดำเนินงานได้คล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดขอบข่ายงานบริหารวิชาการ 17 งาน โดยเน้นงานบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่กำหนดแนวทางการพัฒนาชีวิตของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแม่บทที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาทุกระดับทุกระบบการศึกษา ทั้งระดับชาติ และระดับสถานศึกษา (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2561) ดังคำกล่าวที่ว่า หลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางในการจัดการศึกษา (ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล และจร ประสงค์สุข, 2566) จะเห็นว่า ถ้าปราศจากหลักสูตร การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจหลักสูตรให้เข้าใจตรงกัน

การบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Administration) จึงเป็นงานหลักสำคัญของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียน เป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ ดังที่ ยงยุทธ สิมสัพิมพ์ (2567) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ต้องมีการติดตาม ดูแลคุณภาพการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับดูแลคุณภาพ มาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน (ประเวศ เวชชะ, 2559) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศให้ทุกโรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกช่วงชั้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2555 เป็นต้นไป โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การบริหารหลักสูตรจึงเป็นงานหลัก ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา กล่าวคือ เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการจำเป็น การสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

หากกล่าวถึง การบริหารจัดการหลักสูตร โรงเรียนขนาดใหญ่มักจะไม่ประสบปัญหาในการดำเนินการต่าง ๆ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด เช่น ครูไม่ครบชั้น งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์การเรียนรู้ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและคุณภาพการศึกษาทั้งหมด (เกียรติศักดิ์ ชารีโคตร, 2558) โดยโรงเรียนขนาดเล็กมักมีนักเรียนน้อยกว่า 60 คน และครูต้องแบกรับภาระงานหลายด้าน เช่นเดียวกับ บริบทของโรงเรียนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ที่เป็นพื้นที่ชนบท มีทรัพยากรและงบประมาณที่จำกัด โรงเรียนในอำเภอเวียงชัยหลายแห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนและครูที่น้อย ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาหลักสูตรและจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีข้อจำกัด ครูบางคนต้องสอนในหลายวิชาหรือหลายระดับชั้น ทำให้การเตรียมเนื้อหาและการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะด้านมีความยุ่งยากและใช้เวลามากขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, 2567) ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ ความพร้อมของบุคลากรการศึกษา ครูบางคนยังขาดทักษะหรือความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรกับนวัตกรรมการเรียนการสอน หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล โรงเรียนจึงต้องสร้าง ใช้ และปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เน้นการประเมินผลและการนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (2567) ได้กล่าวว่า ปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรมีหลายประการ ทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ หากทุกโรงเรียนสามารถปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับทุกนโยบายและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพ ทั้งด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการที่โรงเรียนยังปฏิบัติได้ไม่เต็มศักยภาพให้ดียิ่งขึ้น จะส่งผลให้คุณภาพของนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือ ทรัพยากรและงบประมาณที่จำกัด โรงเรียนในอำเภอเวียงชัยหลายแห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนและครูที่น้อย ส่งผลให้การจัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาหลักสูตรและจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีข้อจำกัด ครูบางคนอาจต้องสอนในหลายวิชาหรือหลายระดับชั้น ทำให้การเตรียมเนื้อหาและการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะด้านมีความยุ่งยากและใช้เวลามากขึ้น นอกจากนี้ ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ ความพร้อมของบุคลากรการศึกษา ครูบางคนอาจยังขาดทักษะหรือความรู้ความเข้าใจในการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรกับนวัตกรรมการเรียนการสอน หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพของครูผ่านการอบรมหรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติการยังมีความจำเป็นอย่างมาก

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 11 โรงเรียนในเขตอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พร้อมทั้งศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากโรงเรียนต้นแบบ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ดังกล่าว ตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร PDSSA ที่ถูกพัฒนาโดย ประเวศ เวยชะ (2559) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P: Plan) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D: Do) การสนับสนุนการใช้หลักสูตร (S: Support) การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร (S: Supervision) และการประเมินการใช้หลักสูตร (A: Assessment) ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สู่โรงเรียนมาตรฐานสากล" โดย สายใจ พวงใจ และคณะ (2561) พบว่าการนำกระบวนการ PDSSA มาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมและยั่งยืนได้ ด้วยการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรในการนำกระบวนการนี้มาใช้ในการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงรายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำนวนรวมทั้งสิ้น 80 คน จากโรงเรียนบ้านดอยงาม โรงเรียนบ้านช่องลม โรงเรียนชัยพฤกษ์ โรงเรียนบ้านจอยเจริญ โรงเรียนสมานมิตร โรงเรียนบ้านป่าบาง โรงเรียนบ้านหนองบัวผาม โรงเรียนบ้านดงมะตั้นเนินสยามวิทยา โรงเรียนบ้านเวียงชัย โรงเรียนบ้านศรีเวียง และโรงเรียนบ้านเวียงเดิม ได้แก่ โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน และโรงเรียนบ้านสันกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (ระยะเวลาที่ดำเนินการ 21 ตุลาคม 2567 - 6 พฤศจิกายน 2567)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานหลักสูตรสถานศึกษา จากโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน และโรงเรียนบ้านสันกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (ระยะเวลาที่ดำเนินการ 7 พฤศจิกายน 2567 - 10 ธันวาคม 2567)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และใช้เครื่องมือเป็นร่างการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทั้งหมด ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ รับผิดชอบงานหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 คน และครูผู้รับผิดชอบงานหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 2 คน (ระยะเวลาที่ดำเนินการ 18-19 ธันวาคม 2567 เวลา 13.00 - 15.00 น.)

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำแนกออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 3 ข้อ ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน แบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาหลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย แล้วนำข้อมูลไปสร้างแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้ถูกต้องและเหมาะสม

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาเลือก ได้แก่ อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1 คน พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม (Item Objective Congruence: IOC)

4. จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบของ Google Form นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .980 แล้วนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอลงหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย แล้วจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบของ Google Form ส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 80 คน ได้รับการตอบกลับ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. สรุปผลการตอบแบบสอบถามจัดหมวดหมู่ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

1. แบบสัมภาษณ์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 พิจารณาผลการประเมินในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ละชั้นตอน นำมาจัดทำข้อคำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ปรากฏประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาดำเนินการศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชนในการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง
2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ได้แก่ สถานศึกษาดำเนินการด้านการจัดสรรสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างไรบ้าง
3. การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาประสาน เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชน เพื่อช่วยสนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง
4. การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง
5. การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้สอน และชุมชนร่วมกันอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ศึกษาแนวทางการสร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เรื่องสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยพิจารณานำผลการประเมินในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ละชั้นตอน จัดทำร่างหัวข้อประเด็นการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ตามกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร (PDSSA)

2. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้ว นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายถึงกลุ่มเป้าหมาย
2. นำแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อการศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และใช้เครื่องมือเป็นร่างการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน ซึ่งได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. จัดทำร่างแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จากผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย และผลการศึกษาขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
3. นำร่างแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม แล้วนำมาจัดการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มร่วมกันกับผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้รับผิดชอบงานหลักสูตร ผู้บริหารและครู ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
3. นำผลสรุปการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ มานำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบ นำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน ครู จำนวน 69 คน ของโรงเรียนขนาดเล็กอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย รวม 80 คน สรุปได้ดังนี้ สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.39$, $\sigma=0.44$) หากพิจารณาเป็นรายขั้นตอนเรียงลำดับมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma=0.43$) รองลงมา คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma=0.45$) ส่วนขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.31$, $\sigma=0.49$)

ตารางที่ 1 แสดงสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอน	สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
1. การศึกษา บริบทและ วิเคราะห์ข้อมูล	โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.43$, $\sigma=0.45$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ดำเนินการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ($\mu=4.68$, $\sigma=0.50$) รองลงมา คือ การวิเคราะห์จุดเน้นและปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษา ($\mu=4.45$, $\sigma=0.55$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การศึกษาความต้องการของชุมชน ($\mu=4.24$, $\sigma=0.70$)
2. การวางแผน การบริหารจัดการ หลักสูตร	โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.41$, $\sigma=0.51$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และโครงสร้างหลักสูตร ($\mu=4.53$, $\sigma=0.59$) รองลงมา คือ การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท ตัวชี้วัด การวัดผลและมาตรฐานการ ($\mu=$ 4.50 , $\sigma=0.62$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างความเข้าใจกับครู บุคลากร ผู้เรียน และ ชุมชน ($\mu=4.24$, $\sigma=0.70$)
3. การนำหลักสูตร ไปใช้	โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.46$, $\sigma=0.43$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ($\mu=4.60$, $\sigma=0.52$) รองลงมา คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ($\mu=4.58$, $\sigma=0.52$) และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดสรรสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสาร ให้เพียงพอและทันสมัย ($\mu=4.26$, $\sigma=0.63$)
4. การนิเทศการใช้ หลักสูตร	โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.31$, $\sigma=0.49$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ($\mu=4.41$, $\sigma=0.57$) รองลงมา คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูในการรับนิเทศ ($\mu=4.33$, $\sigma=0.59$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดตามการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ($\mu=4.23$, $\sigma=0.66$)
5. การประเมินผล การใช้หลักสูตร	โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.32$, $\sigma=0.55$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปรับปรุง หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอทุกปี ($\mu=4.41$, $\sigma=0.57$) รองลงมา คือ การประเมินผลการเรียนการ สอนตามหลักสูตร ($\mu=4.36$, $\sigma=0.66$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินคุณภาพ หลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้สอน และชุมชน ($\mu=4.18$, $\sigma=0.67$)

ขั้นตอนที่ 2 แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียน
ขนาดเล็ก

นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เรื่อง สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับ
โรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จากนั้นพิจารณาผลการประเมินในข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่
สุดแต่ละขั้นตอน จัดทำหัวข้อประเด็นการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ตาม
กระบวนการบริหารจัดการ PDSSA มีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหาร

จัดการหลักสูตรสถานศึกษาในระดับชั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 2 โรงเรียน และ ครูผู้รับผิดชอบงานหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 2 คน สรุปได้ ดังนี้

1. การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P: Plan) ประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาดำเนินการศึกษาความต้องการของชุมชนในการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษามีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาภายในสถานศึกษา และกลุ่มเป้าหมายภายนอก ร่วมวิเคราะห์บริบทและศักยภาพของชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาหลักสูตร การวางแผนหลักสูตรในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D: Do) ประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาดำเนินการด้านการจัดสรรสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการให้มีห้องเรียน พร้อมทั้งบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ตลอดจนจัดสรรการใช้ทรัพยากรของการศึกษาให้เหมาะสมและคุ้มค่า โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ

3. การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา (S: Support) ประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาประสาน เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และชุมชน เพื่อช่วยสนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาสนับสนุนการใช้หลักสูตรการส่งเสริมการจัดทำ และใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในการศึกษา และสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา โดยให้ฝ่ายต่าง ๆ ของผู้ปกครองชุมชนและผู้เรียน ซึ่งผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา

4. การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (S: Supervision) ประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษามีการนิเทศกำกับติดตามอย่างตามแผนที่วางไว้ โดยการกำหนดเป็นปฏิทินตลอดปีการศึกษา โดยการกำหนดผู้นิเทศกำกับติดตาม วิธีการ นิเทศกำกับติดตาม กลุ่มเป้าหมาย และหลักการในการนิเทศกำกับติดตาม

5. การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (A: Assessment) ประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้สอน และชุมชน ร่วมกันอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาดำเนินการประเมินการใช้หลักสูตรโดยการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบบูรณาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก มาตรวจสอบโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร พร้อมให้ข้อเสนอแนะ แนวโน้มและทิศทางการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

การศึกษหาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และใช้เครื่องมือเป็นร่างการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน ที่ผู้วิจัยกำหนด ซึ่งได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพื่อนำเสนอร่างแนว

ทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ สู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ตามกระบวนการบริหารจัดการ PDSSA มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P: Plan) พบว่า ควรมีการขับเคลื่อนการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับสถานศึกษา ด้วยการเพิ่มความสอดคล้องในส่วนของนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ในการเป็นผู้ร่วมระดมความคิดเห็น วางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเนื้อหาด้านการวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ โอกาสของชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์รายได้การสนับสนุนจากผู้ปกครอง

การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D: Do) พบว่า ควรมีการพัฒนาด้านสื่อเทคโนโลยีทั้งภายในและนอกห้องเรียน มีการส่งเสริมครูบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำสื่อการสอน มีการจัดทำทะเบียนสื่ออย่างชัดเจน ตลอดจนมีการประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อสะท้อนผลในการพัฒนาสื่อของครูบุคลากรทางการศึกษา เพิ่มกระบวนการโดยให้ครูเป็นผู้ร่วมผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ และบูรณาการการใช้สื่ออย่างเหมาะสม เพิ่มแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ ในชุมชนเป็นสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว ประชาชนชาวบ้าน ผู้มีความรู้ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ในทางการศึกษา ควรเพิ่มกระบวนการโดยการประสานงานกับโรงเรียนเครือข่าย กลุ่มโรงเรียน ให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาที่มีความพร้อมมาสนับสนุนโรงเรียนให้มีความพร้อมด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนรู้ ควรเพิ่มเนื้อหาการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการระดมทรัพยากรก่อน แล้วจึงตามด้วย การจัดเก็บ แจกจ่าย และบำรุงรักษา

การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา (S: Support) พบว่า ควรเพิ่มกระบวนการประสานเครือข่ายด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ จากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือบุคลากร ร่วมกันพัฒนาการศึกษา เพิ่มด้านการอาศัยเครือข่ายร่วมพัฒนา และมีการถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จหรือได้รับรางวัล จากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำมาปรับประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเอง ตลอดจนเพิ่มกระบวนการทำข้อตกลงร่วมกันกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยการอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ หน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการร่วมสนับสนุนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (S: Supervision) พบว่า ควรเพิ่มการกำหนดขอบข่าย รูปแบบวิธีการ ในรูปแบบการสังเกต หรือ PLC มีการกำหนดเครื่องมือการนิเทศที่ชัดเจน ปรับเปลี่ยนคำที่ใช้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ครูไม่ครบทุกสาระ ควรปรับเปลี่ยนเป็น ครูผู้สอนในระดับชั้นเรียน ซึ่งจะเหมาะสมกับบริบท ควรระบุกระบวนการนิเทศจากเครือข่ายอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การนิเทศภายในของโรงเรียน การนิเทศโดยชุมชน และการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่

การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (A: Assessment) พบว่า ควรเพิ่มเติมโดยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการประเมินและพัฒนาการใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยดำเนินการประเมินในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ พร้อมเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ มาตรวจสอบโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรอย่างละเอียด เพื่อให้ข้อเสนอแนะและแนวทางปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มครอบคลุมถึงนักเรียนที่มีความต้องการ

จำเป็นพิเศษ เด็กพิการเรียนรวม อีกทั้งปรับปรุงให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน การพัฒนากิจกรรมผู้เรียน และระบบการวัดและประเมินผล เพื่อช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับโลกอนาคต

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและดำเนินการตามแนวทางการบริหารหลักสูตรที่หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับคณะครูมีเจตคติที่ดี มีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร และมีการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ ใจสุข และสุทธิแดน พลวัตจิรวัฒน์ (2566) โดยมีความเห็นว่า การบริหารหลักสูตรผู้บริหารจะต้องเข้าใจหลักสูตรและส่งเสริมให้คณะครูมีความเข้าใจตรงกัน กระตุ้นให้ครูทำแผนการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนให้มีการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่นเดียวกับที่ ฌิรดา เวชญาลักษณ์ (2565) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และเป็นพลเมืองที่ดีมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยหลักสูตรสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ หากพิจารณาขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถานศึกษากำหนดโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรรายกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สืบเนื่องจาก ผู้บริหารและคณะครูมีความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน มีการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่งผลต่อการนำไปใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน ดำเนินไปด้วยความราบรื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธมน สระแก้ว (2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กควรมีการร่วมมือกันในการจัดทำหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลแก่ผู้เรียน โดยครูควรมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

สำหรับขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เนื่องจาก ผู้บริหารและคณะครูอาจจะยังขาดการมีส่วนร่วม

และการประสานงานที่ดี ในการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีภาระงานมาก ทำให้ละเลยงานในส่วนของการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ ธาริดา โพธิ์ศรี (2566) พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 อยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรยังมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนิเทศในด้านนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ตรีสุคนธ์ คุนาเอก (2563) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีข้อเสนอแนะ คือ โรงเรียนควรออกแบบและวางแผนระบบการนิเทศการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ไม่เพิ่มภาระครูผู้สอน มุ่งเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีความยืดหยุ่น เนื่องจากการนิเทศมีความสำคัญเพราะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่น จึงควรจัดการนิเทศให้เป็นระบบ

2. ศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P: Plan) สถานศึกษาดำเนินการศึกษาความต้องการของชุมชนในการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษามีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระและบุคลากร และกลุ่มเป้าหมายภายนอก ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่ฯ ในการเข้าร่วม วิเคราะห์บริบทและศักยภาพของชุมชน เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงศึกษาปัญหาและโอกาสของชุมชน เพื่อหาแนวทางพัฒนาหลักสูตร การวางแผนหลักสูตรในโรงเรียนขนาดเล็กเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังงานวิจัยของ ปฏิภาณ ตระการ (2561) ยืนยันว่าโรงเรียนควรมีการวางแผนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ในการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีการวางแผน พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D: Do) สถานศึกษาดำเนินการด้านการจัดสรรสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ อย่างเพียงพอเป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการให้มีห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งบูรณาการทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ตลอดจนจัดสรรการใช้ทรัพยากรของการศึกษาให้เหมาะสมและคุ้มค่า โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น คำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนของห้องเรียน ห้องสมุดที่เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ดังการศึกษาของ พิชิต ชูจันทร์ (2563) ที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีการบูรณาการทรัพยากรท้องถิ่น มีผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น ตลอดจนควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดเก็บ แจกจ่าย และบำรุงรักษาอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ

การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา (S: Support) สถานศึกษาดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาสนับสนุนการใช้หลักสูตรการส่งเสริมการจัดทำและใช้

หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในการศึกษาและสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา โดยให้ฝ่ายต่าง ๆ ของผู้ปกครองชุมชนและผู้เรียน ซึ่งผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา นำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการเรียนการสอน เช่น การใช้วัฒนธรรมและศิลปะของท้องถิ่นเพื่อเสริมประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมคิดร่วมทำ สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ครูได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นการสอนเป็นหลัก สร้างเครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วมและการระดมทรัพยากรสถานศึกษา และงบประมาณสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ลาวรรณ สกุลกรุณาอารีย์ (2560) เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและรักความเป็นไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" ซึ่งพบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและความรักในความเป็นไทยของนักเรียน การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (S: Supervision) พบว่า สถานศึกษามีการนิเทศกำกับติดตามอย่างตามแผนที่วางไว้ โดยการกำหนดเป็นปฏิทินตลอดปีการศึกษา โดยการกำหนดผู้นิเทศกำกับติดตาม วิธีการ นิเทศกำกับติดตามกลุ่มเป้าหมาย และหลักการในการนิเทศกำกับติดตาม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ ในการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จันทรานี สงวนนาม (2553) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในเป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (A : Assessment) สถานศึกษาดำเนินการประเมินคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ผู้สอน และชุมชนร่วมกันอย่างไรบ้าง พบว่า สถานศึกษาดำเนินการประเมินการใช้หลักสูตรโดยการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบบูรณาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ มาตรวจสอบโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร พร้อมให้ข้อเสนอแนะ แนวโน้มและทิศทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม ให้เตรียมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่โลกอนาคต ในรูปแบบการวิจัย ให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรท้องถิ่น อีกทั้งให้มีความเหมาะสมกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และระบบการวัดและประเมินผล การประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษาต่อ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมสะท้อนความต้องการของท้องถิ่นและความคาดหวังต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ครูบุคลากรทางการศึกษานำผลการประเมินระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เช่น ผลคะแนน RT, NT, O-net มาพิจารณา ศึกษาวิเคราะห์แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพต่อไป จะเห็นได้ว่า การประเมินหลักสูตรในโรงเรียนขนาดเล็กต้องใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ มีการแต่งตั้ง

คณะกรรมการ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ใช้หลักสูตรสถานศึกษาและวิจัยติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วรนิษฐา คำยศ (2564) ที่ระบุว่า ควรมีการวิเคราะห์หลักสูตร วางแผนระบบการบริหารจัดการชั้นเรียน มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ แผนการวัดและประเมิน มีการประเมินผลและสรุปข้อมูลของนักเรียนเพื่อแก้ไข ร่วมกับคณะครูในการแก้ปัญหานักเรียนรายบุคคล และควรมีการรายงานผลอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ตามกระบวนการบริหารจัดการ PDSSA

การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P: Plan) พบว่า ควรมีการขับเคลื่อนการวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับสถานศึกษา ด้วยการเพิ่มความสอดคล้องในส่วนของนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ในการเป็นผู้ร่วมระดมความคิด วางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับ เพิ่มเนื้อหาด้านการวิเคราะห์กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ โอกาสของชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์รายได้การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fullan (2007) ที่ชี้ให้เห็นว่า การแบ่งกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการวางแผนหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ โดยควรรวมกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมและเหมาะสม

การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D: Do) พบว่า ควรมีการพัฒนาด้านสื่อเทคโนโลยีทั้งภายในและนอกห้องเรียน มีการส่งเสริมครูบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำสื่อการสอน มีการจัดทำทะเบียนสื่ออย่างชัดเจน ตลอดจนมีการประเมินผลการใช้สื่อเพื่อสะท้อนผลในการพัฒนาสื่อของครูบุคลากรทางการศึกษา เพิ่มกระบวนการโดยให้ครูเป็นผู้ร่วมผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ และบูรณาการการใช้สื่ออย่างเหมาะสม เพิ่มแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ หรือภูมิศาสตร์ ในชุมชน เป็นสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว ประชาชน ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์ในทางการศึกษา ควรเพิ่มกระบวนการโดยการประสานงานกับโรงเรียนเครือข่าย กลุ่มโรงเรียน ให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาที่มีความพร้อมมาสนับสนุนโรงเรียนให้มีความพร้อมด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนรู้ ควรเพิ่มเนื้อหาการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการระดมทรัพยากรก่อน แล้วจึงตามด้วย การจัดเก็บ แจกจ่าย และบำรุงรักษา เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ กิตติวัฒน์ ดิษฐประเสริฐ (2566) ที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีการสนับสนุนในด้านสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีให้ครบถ้วน และครูควรมีการสร้างนวัตกรรมอย่างหลากหลายและทันสมัยสอดคล้องกับ ธนพร เต่าหอม (2562) ที่ทำการศึกษาเรื่อง "การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" พบว่า การใช้บริบทของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน

การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา (S: Support) พบว่า ควรเพิ่มกระบวนการประสานเครือข่ายด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ จากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ หรือบุคลากร ร่วมกันพัฒนาการศึกษา เพิ่มด้านการอาศัยเครือข่ายร่วมพัฒนา และมีการถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จหรือได้รับรางวัล จากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำมาปรับประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเอง ตลอดจนเพิ่มกระบวนการทำข้อตกลงร่วมกันกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยการอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ หน่วยงานของรัฐและเอกชน ในการร่วมสนับสนุนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาซึ่ง

สอดคล้องกับ การศึกษาของ จันทิมา อัสชะสวัสดิ์ (2556) ที่ระบุว่า การระดมทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา และจากงานวิจัยของ สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร และคณะ (2565) ได้ให้ ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีการสนับสนุนด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ กระตุ้นให้ครูได้ใช้แหล่ง เรียนรู้อย่างบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระมีการจัดให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอก สถานศึกษา ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัยน่าสนใจเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด และส่งเสริมให้เป็น แหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน

การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (S: Supervision) พบว่า ควรเพิ่มการกำหนด ขอบข่าย รูปแบบวิธีการ ในรูปแบบการสังเกต หรือ PLC มีการกำหนดเครื่องมือการนิเทศที่ชัดเจน ปรับเปลี่ยน คำที่ใช้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ครูไม่ครบทุกสาระ ควรปรับเปลี่ยนเป็น ครูผู้สอนในระดับชั้นเรียน จึงจะเหมาะสมกับบริบท ควรระบุกระบวนการนิเทศจากเครือข่ายอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การนิเทศภายในของ โรงเรียน การนิเทศโดยชุมชน และการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่ ดังที่งานวิจัยของ กษมา ชนะวงศ์ (2564) ระบุว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียน เอกชน จำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลอยใจ จิมานัง (2565) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการนิเทศควรเน้นความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งไม่เน้นว่าทำถูกหรือผิด แต่เน้นการ พัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และผลการปฏิบัติ นับเป็นเครื่องมือที่จะช่วยนำสู่การจัดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (A: Assessment) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นชอบตาม ร่างแนวทางสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการประเมินและพัฒนาการใช้หลักสูตรให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยดำเนินการประเมินในรูปแบบของการ วิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ พร้อมเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ มาตรวจสอบ โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรอย่างละเอียด เพื่อให้ข้อเสนอแนะและแนวทางปรับปรุงหลักสูตรให้ สอดคล้องกับนโยบายจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนทุกกลุ่มครอบคลุมถึงนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กพิการเรียนรวม อีกทั้งปรับปรุงให้ สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน นอกจากนี้ ยังให้ ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน การพัฒนากิจกรรม ผู้เรียน และระบบการวัดและประเมินผล เพื่อช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับโลกอนาคต ดังเช่น ประจักษ์ น้อย เหนื่อย และคณะ (2567) ที่ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในการประเมินหลักสูตร ช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วน ของ การวิเคราะห์ผลการศึกษา สถานศึกษานำผลการประเมินจากระดับต่าง ๆ เช่น ระดับสถานศึกษา ระดับเขต พื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เช่น คะแนน RT, NT, และ O-NET มาศึกษาและวิเคราะห์อย่างรอบด้าน เพื่อ ตรวจสอบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการประเมิน และพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ระดับสถานศึกษา (ปฏิบัติการ)

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายสำคัญต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

1.2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาควรสร้างระบบนิเทศที่ชัดเจนและติดตามผลการใช้หลักสูตร

2. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา (นโยบาย)

2.1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมมีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น ควรจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการพัฒนาหลักสูตร

2.2 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีผลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่ได้ทดลองใช้เพื่อตรวจสอบประสิทธิผล ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลการใช้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

2. ผลการวิจัยพบว่า การศึกษานโยบายการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสังกัดอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละสังกัด และศึกษาความเหมือนหรือความแตกต่างในแนวทางการบริหาร

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ประการแรก ควรปรับปรุงการวางแผนหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายระดับเขตพื้นที่ ให้มีความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น รายได้ของผู้ปกครอง และโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชน ประการที่สอง ควรพัฒนาเทคโนโลยีและจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ประการที่สาม ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สี่ ควรปรับปรุงกระบวนการนิเทศ โดยใช้แนวทางที่ยืดหยุ่นและเป็นมิตรกับครู เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง และ ประการสุดท้าย ควรใช้การประเมินที่ครอบคลุมทุกมิติ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน จะเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้หลักสูตรสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กลอยใจ จิมาโนง. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภาษาไทยของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. *วารสารครุทรรศน์*, 2(1), 1-14.
- กษมา ชนะวงศ์. (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กิตติวัฒน์ ดิษฐประเสริฐ. (2566). รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่ องค์การนวัตกรรม กรณีศึกษา: กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนศรีทธาสมุทร จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารครุทรรศน์*, 3(2), 1-20.
- เกียรติศักดิ์ ขารีโคตร. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 10(2), 36-50.
- จันทร์ณี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. บุ๊คพอยท์.
- จันทิมา อังชนะสวัสดิ์. (2556). *การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา* วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2561). *แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล, และจร ประสงค์สุข. (2566). ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(52), 511-523.
- ณิรดา เวชญาติลักษณ์. (2565). *การบริหารหลักสูตร: ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย*. *วารสารการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 45(3), 123-140.
- ตรีสุคนธ์ คุณาเอก. (2563). *แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนพร เต่าหอม. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธาริดา โพธิ์ศรี. (2566). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1*. *วารสารการวิจัยการศึกษา*, 15(1), 45-60.

- ปฏิภาณ ตระการ. (2561). การบริหารและการจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้านม่วงชุม อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ประจักษ์ น้อยเหนือ, ศรายุทธ รัตนปัญญา, และสุชาร์ตน์ ดิสำ. (2567). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model. โรงพิมพ์สวนกุหลาบวิทยาลัย.
- ประเวศ เวชชะ. (2559). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พัชมน สระแก้ว. (2560). การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารการศึกษาทางการศึกษา, 1(3), 1543-1550.
- พิชิต ชูจันทร์. (2563). การบูรณาการทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 8(2), 45-62.
- ยงยุทธ สิมสีพิมพ์. (2567, 2 กันยายน). การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา.
http://www.kroobannok.com/news_file/p52411281448.pdf
- ถาวรธณ สกุลกรุณาอารีย์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่พระบรมบุรีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและรักความเป็นไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรนิษฐา ค่ายศ. (2564). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่อป้อม). วารสารครุทรรศน์, 1(2), 1-20.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายใจ พวงใจ, ประเวศ เวชชะ, ไพโรภ รัตนชูวงศ์, และสมเกียรติ ตุ่นแก้ว. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สู่โรงเรียนมาตรฐานสากล. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 12(2), 107-116.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต1. (2565). แผนปฏิบัติการ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร, ดวงมล ศรีบุญเรือง, รพีพัฒน์ ลาดศรีทา, ฐิตารัตน์ คำผาตา, สุนันทพร ทาปศรี, วิชาญ ถิระโคตร, และปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล. (2565). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. *วารสารครุทรรคน*, 2(1), 1-11
- สุภาภรณ์ ใจสุข, และสุทธิแดน พลวัตจิรวัฒน์. (2566). การบริหารหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. *วารสารการศึกษาทางการศึกษา*, 66(2), 45-60.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.